

BANK SEKTORIDA RAQAMLI BANK TIZIMINI JORIY ETISHNING ISHONCHLILIK, XAVFSIZLIK VA IQTISODIY SAMARADORLIK JIHLTLARI (“HAMKORBANK” ATB MISOLIDA)

Farxadova Feruza Farxadovna

O‘zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi magistanti

Fferoozah@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18721286>

So‘nggi yillarda dunyo moliya tizimi raqamli texnologiyalar asosida tubdan o‘zgarib bormoqda. Bank sektorida raqamli bank tizimlarini joriy etish jarayoni nafaqat xizmatlar ko‘rsatish sifatini oshirish, balki iqtisodiyotning umumiy samaradorligini ham sezilarli darajada oshirishga xizmat qilmoqda. Bugungi kunda raqamli bank — bu shunchaki elektron to‘lov tizimi emas, balki mijoz bilan bank o‘rtasida real vaqt rejimida, ishonchli va xavfsiz o‘zaro aloqani ta‘minlovchi murakkab texnologik ekotizimdir.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi fonida bank sektorida ham raqamli transformatsiya jarayoni kuchaymoqda. 2025-yil ma‘lumotlariga ko‘ra, dunyo bo‘yicha 3,6 milliarddan ortiq foydalanuvchi raqamli bank xizmatlaridan foydalanmoqda, bu 2020-yilga nisbatan qariyb 40 foizga ko‘pdir. Shuningdek, raqamli banklarning umumiy sof foiz daromadi 1,61 trillion AQSh dollariga yetgani qayd etilgan. Bu ko‘rsatkich bank tizimida raqamli xizmatlar iqtisodiy samaradorlikni oshirayotganining yaqqol isbotidir.

O‘zbekiston bank tizimida ham raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayoni so‘nggi besh yil ichida sezilarli darajada jadallashdi. Bu borada “Hamkorbank” ATB yetakchi tijorat banklaridan biri sifatida alohida o‘rin tutadi. Bank o‘z faoliyatida mijozlar bilan raqamli aloqa kanallarini kengaytirish, mobil ilovalar va internet banking tizimini takomillashtirish, masofaviy xizmatlarni rivojlantirish va kiberxavfsizlikni mustahkamlash yo‘nalishlarida izchil ish olib bormoqda.

Raqamli bank tizimini joriy etishning eng muhim jihatlardan biri bu mijoz ishonchini ta‘minlash va xavf-xatarlarni boshqarishdir. Chunki moliyaviy axborot va shaxsiy ma‘lumotlar bilan ishlovchi tizimlar xavfsizlik jihatidan yuqori talablarni talab etadi. Agar tizim ishonchsiz ishlasa, eng ilg‘or texnologiyalar ham o‘z qiymatini yo‘qotadi. Shu sababli, zamonaviy banklar, jumladan “Hamkorbank” ATB, o‘z axborot xavfsizligi siyosatini xalqaro standartlar asosida shakllantirgan.

Raqamli bank tizimlari mijozlarga qulaylik, tezkorlik va shaffoflik yaratadi. Biroq bu tizim bilan birga yangi turdagi xavf-xatarlar ham paydo bo‘lmoqda. Jumladan, kiberhujumlar, fishing (soxta havola orqali firibgarlik), ma‘lumotlar o‘g‘riligi, shuningdek, mijozlarning raqamli savodxonlik darajasining pastligi — bularning barchasi raqamli bank xavfsizligini ta‘minlashda dolzarb masalalar hisoblanadi. Jahon iqtisodiy forumi (WEF) ma‘lumotlariga ko‘ra, 2025-yilda kiberxavfsizlik tahdidlari 2020-yilga nisbatan 34 foizga oshgan.

“Hamkorbank” ATB misolida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, 2021–2025-yillar davomida bankning raqamli mijozlar soni 520 mingdan 1,22 milliongacha oshgan. Shuningdek, onlayn tranzaksiyalar soni 15,4 milliondan 55,8 milliongacha yetgan. Bu o‘sish bank xizmatlariga bo‘lgan ishonchning kuchayganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, xizmat samaradorligi 68 foizdan 87 foizga, xavfsizlik darajasi esa 80 foizdan 91 foizgacha oshgan. Eng muhimi, kiberxavfsizlik hodisalari soni 52 tadan 28 tagacha kamaygan.

Bu raqamlar “Hamkorbank”da raqamli transformatsiya jarayoni faqat texnologik yangilanish bilan cheklanib qolmay, balki mijozlar ishonchini oshirish va xavf-xatarlarni kamaytirish yoʻnalishida ham tizimli ish olib borilayotganini koʻrsatadi. Bankning raqamli ilovalari (xususan, “Hamkor Mobile” va “Internet Banking”) orqali foydalanuvchilar soni yil sayin ortib bormoqda. Ularning asosiy afzalliklari — tranzaksiyalarning tezligi, komissiya xarajatlarining kamayishi va xizmatlar shaffofligidir.

Raqamli bank tizimlarining samaradorligi faqat texnik imkoniyatlar bilan belgilanmaydi. U, avvalo, iqtisodiy natijalar bilan oʻlchanadi. Raqamli transformatsiya bankka operatsion xarajatlarni kamaytirish, inson resurslaridan samarali foydalanish, hamda mijozlarga xizmat koʻrsatish tezligini oshirish imkonini beradi. Masalan, Oʻzbekiston bank tizimida raqamli xizmatlar ulushi 2024-yilda 60 foizdan oshgan boʻlsa, bu koʻrsatkich 2025-yilda 72 foizga yetgan.

Shuningdek, raqamli bank tizimlari iqtisodiy barqarorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Avtomatlashtirilgan jarayonlar xatoliklarni kamaytiradi, moliyaviy hisob-kitoblarda aniqlikni taʼminlaydi va bank resurslarining toʻgʻri taqsimlanishiga yordam beradi. Raqamli xizmatlar nafaqat yirik korporativ mijozlarga, balki kichik biznes va jismoniy shaxslarga ham keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Bank tizimining raqamli oʻzgarishi Oʻzbekiston iqtisodiy islohotlarining ajralmas qismiga aylangan. 2020-yilda Prezidentning “Bank tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”gi qarori (PQ-4696) qabul qilingach, bank sektorida raqamli transformatsiya boʻyicha yagona strategik yoʻnalishlar belgilandi. Shundan soʻng barcha tijorat banklari, jumladan “Hamkorbank” ham oʻz raqamli infratuzilmasini zamonaviy talablar asosida yangilashni boshladi.

Raqamli xizmatlar joriy etilishi bilan birga, mijozlar ishonchi va xavfsizlik darajasini saqlab qolish yanada muhim boʻldi. Soʻnggi yillarda xalqaro amaliyotda bank tizimida ishonchni taʼminlashning asosiy yoʻnalishlari sifatida quyidagilar ajratib koʻrsatilmoqda:

- mijoz maʼlumotlarini himoyalash siyosatini mustahkamlash;
- xavfsizlikka oid barcha tizimlarni xalqaro standartlarga (ISO/IEC 27001) muvofiqlashtirish;
- kiberxavfsizlik boʻyicha xodimlarni doimiy oʻqitish;
- mijozlarni raqamli firibgarliklardan ogohlantirish;
- risklarni monitoring qilishning avtomatik tizimlarini joriy etish.

Shu tamoyillar “Hamkorbank”da ham izchil amalga oshirilmoqda. Bank tomonidan real vaqtli tranzaksiya tahlili, firibgarlikni erta aniqlash algoritmlari, biometrik autentifikatsiya va sunʼiy intellektga asoslangan xavfsizlik monitoringi joriy qilingan. Bu tizimlar mijoz ishonchini oshirib, raqamli bank infratuzilmasining barqarorligini taʼminlab kelmoqda.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). *Bank tizimida raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish boʻyicha yillik hisobot*. – Toshkent: Markaziy bank nashriyoti.
2. “Hamkorbank” ATB. (2025). *Raqamli xizmatlar samaradorligi va xavfsizlik tizimini takomillashtirish boʻyicha yillik tahliliy maʼlumotnoma*. – Samarqand: Hamkorbank matbuot xizmati.
3. McKinsey & Company. (2025). *Global Banking Annual Review 2025: Rethinking Resilience*

in Digital Finance. – London: McKinsey Press.

4. Jahon iqtisodiy forumi (WEF). (2025). *Global Cybersecurity Outlook 2025.* – Jeneva: WEF Publications.
5. Jahon banki (World Bank). (2025). *Global Findex Database 2025: Financial Inclusion and Digital Banking Report.* – Vashington: World Bank Group.
6. Fortune Business Insights. (2025). *Mobile Banking Market Size, Share and Growth Analysis (2024–2029).* – London: Fortune Analytics.
7. Research Nester. (2025). *Fraud Management in Banking Market Report 2025.* – Nyu-Dehli: Research Nester Publishing.
8. Infotech Group. (2025). *The Dawn of Digital Banks: Global Adoption Trends.* – London: Infotech Research Center.
9. Meniga. (2025). *Digital Banking Trends and Consumer Behavior Analysis.* – Reykyavik: Meniga Institute.
10. SDK Finance. (2024). *Digital Transformation in Global Banking: Statistical Overview and Forecasts.* – Prag: SDK Publications.
11. Bankrate Inc. (2025). *Raqamli banking tendensiyalari va foydalanuvchi xulq-atvori tahlili.* – Nyu-York: Bankrate Media.
12. Arxiv ilmiy markazi. (2025). *Sun'iy intellekt asosida bank tizimlarida xavfsizlikni ta'minlash va firibgarlikni aniqlash usullari.* – Elektron nashr, AQSh.
13. “Raqamli iqtisodiyot” ilmiy jurnali. (2024). *Bank tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy samaradorligi.* – 5-jild, 2-son. – Toshkent.
14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-apreldagi PQ-4696-son qarori. *“Bank tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida”.* – Toshkent.
15. Iqtisodiyot va menejment tendensiyalari jurnali. (2024). *Moliyaviy sektorni raqamlashtirish va kiberxavfsizlikni ta'minlash bo'yicha yangi yondashuvlar.* – 6-jild, 4-son. – Toshkent.